

ΠΕΡΙ ΜΟΝΟΜΑΧΙΑΣ¹

Ἀληθῶς, Κύριοι, ἐνώπιον ὑμῶν, Ἑλλήνων πολιτῶν ἐντίμων καὶ φιλησύχων, τῶν ὁποίων οἱ πρόγονοι πολλὰ πιθανῶς μεγάλα ἔργα ἐπέτελεσαν, οὐδέποτε ὁμῶς ἔφερον τὸ χρυσοστόικτον τῶν ἱπποτῶν ξίφος, ὁμιλία περὶ μονομαχίας ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὅλως ἄσκοπος, ἀν μὴ ἐπιεικέστερον κρινομένη, ὡς ἱστορικοῦ ἀπλῶς ἐνδιαφέροντος ἀξία.

Ἀλλ' ἀτυχῶς, ἀπὸ τινός χρόνου ἀλλεπάλληλα καὶ ἐν τῇ ἡμετέρῃ χώρῃ συνέβησαν κρούσματα ἱπποτισμοῦ² καὶ ἐνῶ ἐν ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς χωρίοις ἡμῶν καθ' ἑκάστην πίπτουσι θύματα τῆς καθολικῆς ὀπλοφορίας καὶ τῆς τυχαίας ἐξάψεως τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ, ἐν ἐτέροις πεδίοις, μᾶλλον ἐρήμοις, συνκντῶνται μέλη τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν τάξεων μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ φονεύσωσιν. Ἐὰν δὲ λάβητε ὑπ' ὄψει, ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς ἡμετέρας Πατρίδος δὲν εἶνε τοσαῦτον μέγας, ὥστε νὰ μὴ παρίσταται ἀπειλητικώτατη ἡ τάσις αὕτη πρὸς μετανάστευσιν εἰς τοὺς ἀγνώστους τοῦ θανάτου κόσμους, θέλετε ἐννοήσῃ διατὶ ἐτόλμησα νὰ σᾶς ἀπασχολήσω ἐπὶ τινὰ ὄρον ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου περὶ μονομαχίας ὁμιλῶν.

Ἡ τοῦ παλληκαρισμοῦ νόσος ἢ κατέχουσα τὰ κτώτερα τῶν ἐλληνικῶν κοινωνιῶν στρώματῃ καὶ ἀπηνῶς μαστιζουσα αὐτά, ἔχει αἰτίας ἀναγομένας εἰς κύκλον, τὸν ὁποῖον δὲν δύναται τις νὰ ἐρευνήσῃ ἐνώπιον ἀκροατηρίου συλλόγου ἐπιστημονικοῦ. Ἡ μονομαχία ὁμῶς, ἢ βαθμηδὸν ὑπεισδύουσα ἐν τοῖς ἐθίμοις τῶν μᾶλλον ἀνεπτυγμένων τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ τάξεων καὶ δυναμένη σὺν τῷ χρόνῳ ν' ἀποβῆ ὀλεθρία αὐταῖς, ἐπιτρέπεται νὰ γίνῃ ἀντικείμενον μελέτης ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Παρθενοῦ, καθότι εἶνε προάπτωμα τοῦ ὁποίου ἡ εὐθύνη βαρύνει σύμπασαν τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν, τὴν ἐπὶ πολιτισμῷ σήμερον ἐγκαυχωμένην, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ καταπολέμησις ἀνήκει οὐχὶ εἰς ὀρισμένων ἀτόμων ὁμιλον, ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν ὑπεύθυνον ὀλομέλειαν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, ἧς ἡ περὶ μονομαχίας πεποιθήσις, φωτιζομένη ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πείρας, δύναται μόνη νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου τὴν βαρβαρωτέραν τῶν ἔξεων.

Ὁμιλήσα περὶ πεποιθήσεως καὶ ἠδύνατο πᾶς τις ἐξ ὑμῶν νὰ μοι

¹ Ἀπηγγέλη ἐν τῷ Συλλόγῳ τῇ 15 Δεκεμβρίου.

ἀπευθύνη τὴν παρατήρησιν : καὶ μήπως ἠμφισβητήθη ποτὲ ὁ βάρβαρος, ὁ ἀποτρόπαιος, ὁ ἐγκληματικὸς τῆς μονομαχίας χαρακτήρ ; Πάντες φρονοῦσιν, ὅτι τὸ ἔθιμον τοῦτο εἶνε σκαιόν, εἶνε βάρβαρον, ἀλλ' ἡ πεποιθήσις αὕτη προσκρούει πρὸς ἑτέραν πεποιθήσιν καὶ κατανικᾶται ὑπ' αὐτῆς· προσκρούει πρὸς τὴν πεποιθήσιν, ὅτι ἡ ὑβριζομένη τιμὴ μόνον ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ ἐνόπλου ἀγῶνος ἐξαγνίζεται. Οὐδεὶς, οὐδὲ οἱ θερμότεροι τῶν συνηγόρων τῆς μονομαχίας θεωροῦσιν αὐτὴν μέσον ἰκανοποιήσεως ἀγνόν, ἀλλ' ἀνάγκην ἀτυχῆ, ἐπιβεβλημένην παρὰ τῆς ὑποχρεώσεως τὴν ὁποίαν ἕκαστος ἀπέναντι τῆς κοινῆς ἔχει, ἵνα ἀμύνηται κατὰ τῶν ἐναντίων τῆς τιμῆς αὐτοῦ προσβολῶν καὶ προσφέρῃ τὴν ζωὴν του χάριν αὐτῆς. Ἀλλ' ἄρα γε ἐκεῖνος, οὐτινος ἐξυβρίσθη ἡ τιμὴ, δύναται ν' ἀποπλύνῃ τὴν ὕβριν ἐπιδεικνύων τὸ θάρρος ὅπως ἐκθέσῃ ἑαυτὸν ἐνόπλιον ἀπέναντι ἐνόπλου ἀντιπάλου ;

Ἡ μόνου πρὸς μόνον μάχη ἀπαντᾷ κατὰ πρῶτον παρὰ ταῖς Γερμανικοῖς φύλοις ὡς μέσον ἀποδείξεως ἐν τε τῇ πολιτικῇ καὶ τῇ ποινικῇ δικαιοσύνῃ. Ἡ ἱστορία τῶν λαῶν μαρτυρεῖ, ὅτι οὗτοι διῆλθον διαφορὰ δουλείας στάδια. Ὑπῆρξαν δούλοι τῆς θεότητος, ὑπῆρξαν δούλοι τῆς ἀνθρωπίνης τυραννίας, ὑπῆρξαν δούλοι, ἔστιν ἔτε, ἀχαλινώτου ἐλευθερίας. Ἡ μονομαχία εἶνε προῖόν τῆς θεοκρατικῆς ἐποχῆς. Ἀδυνατοῦσα ἡ ἀνθρωπίνη δικαιοσύνη ν' ἀνεύρῃ τὸ δίκαιον, ἔτασεν ἀπέναντι ἀλλήλων τοὺς διαδίκους καὶ ἐπεκαλεῖτο τὴν συνδρομὴν τῆς θεότητος, ἵνα αὕτη ὀδηγήσῃ τὸ ζῆλον τοῦ δικαίου ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ ἀδικουόντος. Ὁ ἠττώμενος ἐν τῇ μάχῃ ἠττᾶτο ἐν τῷ δικαίῳ.

Ἡ μονομαχία λοιπὸν εἶνε ἐφεύρεσις τῆς ἐρεβώδους ἐκείνης ἐποχῆς, καθ' ἣν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶχε τὴν δύναμιν ν' ἀντιληφθῇ τοῦ δικαίου καὶ τὴν ἀνεύρεσιν αὐτοῦ ἐξήρτα ἀπὸ τῶν οἰωνῶν.

Διὰ τῶν Γερμανικῶν φύλων ἡ δικαστικὴ μονομαχία διεδόθη παρὰ τοῖς Γαλάταις καὶ παρ' ἄλλοις, σὺν τῷ χρόνῳ, λαοῖς, περὶ τὰ τέλη δὲ τοῦ ΙΔ' αἰῶνος ἡ μονομαχία ἤρξατο ἐξαφανιζομένη ὡς μέσον ἀποδείξεως ἐν τῇ πολιτικῇ δικαιοσύνῃ καὶ βαθμηδὸν προσέλαβεν οἶον καὶ σήμερον φέρει χαρακτήρα. Ἀλλὰ τίς εἶνε ὁ χαρακτήρ οὗτος ; Ἡ ἰκανοποίησις τῆς τιμῆς, ἡ ἀναίρεσις τῆς κατὰ τινος προσώπου προσφθείσεως ὕβρεως, ἡ ἀνόρθωσις τῆς ἐναντίον τῆς ὑπολήψεως τινος γενομένης προσβολῆς. Οἱ πολλοὶ δαξάζουσιν, ὅτι ἡ μονομαχία εἶνε τὸ μόνον μέσον ἰκανοποιήσεως τὸ ἐμπρόπτον εἰς ἀνδρας μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐγεννήθη ζήτημα περὶ τιμῆς, ἕτεροι δὲ ἀποδίδουσιν αὕτη μᾶλλον ἐκτεταμένην ἔννοιαν, ἰσχυριζόμενοι οὐχὶ μόνον, ὅτι ἡ διὰ τῶν ὄπλων λύσις τοιούτων ζητημάτων εἶνε ἡ προσήκουσα εἰς ἀνδρας

ἐντίμους, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὑφισταμένου τοῦ τῆς μονομαχίας ἐθίμου τὸ ἄτομον καθίσταται μᾶλλον σεβαστὸν καὶ ἢ ἐν τῷ κοινωνικῷ συνδέσμῳ ἀρμονία ἀσφαλεστέρα.

Ἄλλ' ἐν οἱαδήποτε ἐννοίᾳ ἂν ἀποδεχθῶμεν τὴν μονομαχίαν, εἴτε ὡς ἐξώδικον περὶ δικαίου πάλιν, εἴτε ὑπὸ τὸ κράτος τῆς προλήψεως, ὅτι ἢ τοῦ ἄρρενος φύλου τιμὴ δέον νὰ ἔχη παρ' ἑαυτῇ φύλακας ἀγρόπνους καὶ αἰωνίους τὴν γενναιότητα καὶ τὸ θάρρος καὶ ὑπ' αὐτῶν μόνον νὰ προστατεύηται, αὕτη παρίσταται πάντοτε σαφῆς, σαφεστάτη ἔρρησις παντὸς τῆς λογικῆς κανόνος.

Ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἡ μονομαχία καθιερώθη ὡς τὸ μόνον μέσον ὑπερασπίσεως τῆς τιμῆς, ἦτο ἐποχὴ καθ' ἣν καὶ αὐτοὶ οἱ νομοθέται καὶ αὐτοὶ οἱ δικασταὶ ὑφ' ἐνὸς κατείχοντο πόθου, ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ χύνωσιν αἷμα. Ἦτο ἐποχὴ καθ' ἣν ἡ ποινικὴ δικαιοσύνη εἶχεν ἀναλάβει τὴν ἐξολοθρεῦσιν παντὸς ἀνομήματος διὰ τῆς ἐξολοθρεύσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, διότι οὐδεμίαν νόσον, οὐδεὶς πόλεμος ἀπέστειλε κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους τοσοῦτον θνητῶν πλῆθος εἰς τὸν ἔθνην, ὅσον ἡ συνείδησις τῶν ποινικῶν δικαστηρίων. Πανταχοῦ ὑπῆρχον διαρκῶς ἐστημένα τὰ ὄργανα τῆς θανατικῆς ἐκτελέσεως καὶ ὁ πέλεκυς τοῦ δημίου οὐχὶ μόνον τῶν ἀνδρῶν, οὐχὶ μόνον τῶν γυναικῶν, οὐχὶ μόνον τῶν κηπίων δὲν ἐφείδετο, ἀλλ' οὐδ' αὐτῶν τῶν ζῶων, ἕτινα ἡ ἀνθρωπίνη δικαιοσύνη κατεδίκαζε διὰ παραβάσεις τῶν καθεστηκότων νόμων. Ἐπὶ Ἐρρίκου Η' εἶχον θανατωθῆ ἐβδομήκοντα δύο περίπου χιλιάδες ἀνθρώπων, ἀδυνατεῖ δὲ ὁ κλάμος τοῦ ζῶντος ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι νὰ περιγράψῃ τὰς φρικαλεότητες, ἅς τινες τὰ δικαστήρια ἐπετέλεσαν ἐν ὀνόματι τοῦ δικαίου καὶ τῶν νόμων ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΒ' ἢ ἐπὶ Φιλίππου Β' τῆς Ἰσπανίας.

Ὑπὸ τοιαύτης λοιπὸν συνθήκας ἡ μονομαχία ἐγένετο ἀποδεκτὴ ὡς μέσον ἐξιλεώσεως τῆς τιμῆς: ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοσοῦτον αἰμοδύρων χρόνων καὶ ἡ τιμὴ αὕτη ἐπόμενον ἦτο νὰ βυθίζηται ἐντὸς τοῦ αἵματος ἵνα ἐντὸς τούτου ἀποπλύνῃ τὴν προσκαπομένην αὐτῇ ὕβριν. Εἶνε λοιπὸν ἡ μονομαχία λειψανὸν ἀποτροπαίου ἐποχῆς, καθ' ἣν ὁ ἀνθρώπος ἦτο θηρίον ἄγριον καὶ αἰμοχαρὲς, ἀλλὰ σήμερον οὐδεὶς τῆς λογικῆς κανῶν δύναται νὰ στηρίξῃ αὐτήν, οὐδεμίαν τοῦ καταπληκτικῶς προαχθέντος πολιτισμοῦ ἀκτίς νὰ τὴν φωτίσῃ.

Ἐὰν ἡ τιμὴ εἶνε τὸ ἱερώτερον τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, ἐπιτρέπεται ἡ προσβολὴ τοῦ δικαιώματος τούτου νὰ φέρηται ἐνώπιον τῆς τύχης, ἵνα παρ' αὐτῆς κριθῇ; Ἐὰν ἡ τιμὴ εἶνε τὸ πολυτιμώτερον τῶν δικαιωμάτων, ἐπιτρέπεται ὁ θεωρῶν τὸ δικαίωμα αὐτοῦ

τοῦτο προσβεβλημένον, νὰ ἐπιζητῆ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς προσβολῆς, θέτων ἐν κινδύνῳ ἕτερον ἐπίσης πολύτιμον δικαίωμα αὐτοῦ, τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς ; Μόνον ὁ ζῶν μέσῃ κοινωνίᾳ βαρβάρων ἀνθρώπων, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἄρχει ἡ ἀγρία τοῦ ἀτόμου θέλησις δύναται νὰ ὑποχρεωθῆ ὅπως ἐνόπλιως προστατεύῃ τὴν τιμὴν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν κοινωνίαις εὐνομούμεναις, ἐν αἷς ἄρχει ἡ κοινὴ θέλησις ὑπο τὸν τύπον τοῦ νόμου, ἐν αἷς ἡ τιμὴ εἶνε ὁ ἐπισημότερος τοῦ ἀτόμου τίτλος, ἡ ἐνόπλιος τῆς τιμῆς προστασία εἶνε ὕβρις κατ' αὐτῆς τῆς τιμῆς, ὕβρις κατ' αὐτῆς τῆς κοινωνίας ὁλοκλήρου.

Ἡ τιμὴ ἀπέχει πολὺ τοῦ θάρρους· καὶ ὁ θέλων νὰ συνταυτίσῃ τὰς δύο ταύτας, ὅπως ξένας πρὸς ἀλλήλας ἐννοίας, καταφωρᾶται παραλογιζόμενος. Ἡ τιμὴ προστατεύεται ὑπ' αὐτῆς τῆς τιμῆς, προστατεύεται ὑπὸ τῆς μεγάλης καὶ ἱερᾶς σημασίας, τὴν ὁποίαν ἡ κοινωνία ἀποδίδει εἰς τὴν ἐννοίαν, τὴν διὰ τῆς λέξεως τιμὴ ἐκδηλουμένην. Ἐὰν δὲ ὑπάρχη τις ἔχων ἀπόλυτον τοῦ θάρρους ἀνάγκην, εἶνε ἀκριβῶς ἐκεῖνος, ὅστις ἀποφασίζει ν' ἀπαλέσῃ τὴν τιμὴν αὐτοῦ. Μόνον εἰς αὐτὸν εἶνε ἀναγκαῖον τὸ θάρρος, ἵνα προσβάλλῃ τὰ διάφορα δικαιώματα τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας, παρ' ἧς ζῆ καὶ εἰς αὐτὸν εἶνε κτῆμα πολύτιμον ἢ γενναϊότης, ἵνα μὲ τὸ φονικὸν ἔπλον ἀνὰ χεῖρας προστατεύῃ τὰς ἀνηθίκους καὶ παρανόμους πράξεις του.

Ἡ ἱστορία τῆς μονομαχίας εἶνε πλήρης γεγονότων, ἐν τοῖς ὁποίοις εὐρίσκει τις πόσον ἀτυχῆς, πόσον παράλογος, πόσον ἀναξία ἀνθρωπίνων ὄντων, ἀπαθαίνει σχεδὸν πάντοτε ἢ ἐν τῷ λεγομένῳ πεδίῳ τῆς τιμῆς συνάντησις.

Ἡ λεπτὴ ἀνατροφή εἶνε συνήθως, λέγουσιν οἱ τῆς μονομαχίας συνήγοροι, ἡ αὐξάνουσα τὴν εὐχισθησίαν τῶν κατόχων αὐτῆς ἐπιτοσοῦτον, ὥστε διὰ τὴν ἐλαφροτέραν τῶν ὕβρεων, διὰ τὴν μᾶλλον τυχαίαν τῶν παρεξηγήσεων, διὰ τὴν κωμικωτέραν τῶν αἰτιῶν, αἰσθάνονται τὸ καθήκον νὰ διευθύνωσι τὸ βῆμα μακρὰν τῆς πόλεως ἵνα ἀνταλλάξωσιν ἐκεῖ βολὰς ἢ σπαθισμούς. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, οἱ ἄνθρωποι οἱ μὴ τυχόντες τόσοσιν ἐραχνοειδοῦς ἀγωγῆς οὐδέποτε ἐννοοῦσι τὸ καθήκον αὐτό. Πράγματι, κύριοι, ἀπαιτεῖται λίαν διαφανῆς ἀγωγή, ὅπως ἔνεκα διαφορουμένης τινὸς φράσεως ἢ ἐλαφρᾶς ἔριδος αἰσθανθῆ τις τὸ καθήκον νὰ φονευθῆ ἢ φονεῦσῃ, λησμονῶν τὰ ὑπέρτατα καὶ ἱερὰ ἐκεῖνα καθήκοντα, ἅτινα τῷ ἐπιβάλλοντι ἀπέναντι τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ἀπέναντι τῆς κοινωνίας, ἀπέναντι τῆς πολιτείας. Διότι ἕκαστος ἄνθρωπος ἔχει καθήκοντα ὡς μέλος οἰκογενείας, ὡς μέλος κοινωνίας, ὡς μέλος πολιτείας καὶ ὀφείλει αὐτὰ

τὰ καθήκοντα νὰ τηρῆ ἀπαρεγκλίτως, ἐὰν ἔτυχεν ἀληθῶς ἐπιμελε-
λημένης ἀνατροφῆς καὶ ἐὰν ἔχη ζωηρὸν ἐν ἑαυτῷ τὸ συναίσθημα τῆς
τιμῆς. Τὰ καθήκοντα ταῦτα ἀπκντα ἀπαρνείται καὶ λησμονεῖ ὁ με-
ταδκίνων εἰς τὸ πεδίου τῆς μονομαχίας.

Δι' αἰτίας ἐλαφρᾶς ἐν τούτοις κρίνεται, παρὰ τῶν μετριωτέρων
τῆς μονομαχίας φίλων, λίαν ὑπερβολικὴ καὶ ἄτοπος ἡ διὰ τῶν ὀπλῶν
ἐπιδιώξις ἰκανοποιήσεως. Δι' αἰτίας βαρυτέρας ὁμῶς, διὰ περιστά-
σεις, καθ' ἃς ἡ τιμὴ καίρως προσβάλλεται, θεωρεῖται καὶ παρ' αὐ-
τῶν, ὅτι οὐδὲν ἕτερον μέσον ἀντάξιον τοῦ μεγέθους τῆς ὕβρεως ἀ-
πομένει, ὅτι εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ἐπιβάλλεται ἡ ἀτυχῆς τοῦ
ἐνόπλου ἀγῶνος ἀνάγκη.

Ὑποθέσατε λόγου χάριν λέγουσιν, ὅτι προσβάλλει τις τὴν τιμὴν
τῆς συζύγου σας, ἀφοῦ πρότερον προσέβαλε τὴν καρδίαν αὐτῆς. Ἡ
ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ἀνέλιξις τῆς ῥωμαντικῆς ταύτης ἱστορίας
ἤθελε πολλὰ ἀποκαλύψει μυστήρια καὶ πλείονα γεννήσει σκάνδαλα,
τοῦθ' ὅπερ αὐθάλως δύναται ν' ἀνεχθῆ ὁ προσβληθεὶς σύζυγος. Μόνον
ἐν τῇ μετὰ τοῦ ὕβριστοῦ μάχῃ θέλει τιμωρήσει τὸν ἔνοχον, μόνον
ἐν αὐτῇ θέλει ἐξιλεώσει τὴν διακρισθηθεῖσαν τιμὴν αὐτοῦ.

Ὑποθέσατε λοιπὸν ὅτι ἡ τρυφερὰ ὕμῶν σύζυγος, τῆς ὁποίας ἡ χεὶρ
μόνον σας ἀνήκει, διότι ὀλίγοιτοί εἰσιν οἱ εὐτυχεῖς ἐκεῖνοι σύζυγοι,
οἵτινες κατέχουσι καὶ τὴν χεῖρα καὶ τὴν καρδίαν τῆς γυναικός, τὴν
ὁποίαν τιμῶσι διὰ τοῦ ὀνόματός των, προσφέρει τὴν καρδίαν αὐτῆς
εἰς ἕτερον θνητὸν εὐτυχῆ, πολὺ ὕμῶν εὐφρέστερον ἢ ἡλιθιώτερον καὶ
ὅτι ὑμεῖς ἔχετε τὴν σπανίαν εἰς συζύγους διορατικότητα ν' ἀνκα-
λύψητε, ἔστω καὶ τελευταῖος, τὴν ἀπιστίαν τῆς πολυτίμου ὕμῶν
συντρόφου.

Νομίζετε, ὅτι ἐκθέτοντες τὸ στήθος ὕμῶν εἰς τὴν βολὴν τοῦ ὕβρι-
στοῦ σας, ἐξαγνίζεσθε ἐνώπιον τῆς κοινωνίας καὶ δύνασθε ν' ἀναστρέ-
φησθε ἐν αὐτῇ ὡς ἐντιμὸς ἄνθρωπος; Οὐχί· διὰ τοῦ τρόπου τούτου
οὐδὲν ἕτερον πράττετε ἢ ἐξαγνίζετε αὐτὸν τὸν ἔνοχον, αὐτὸν τὸν
ἀτιμασθέντα, αὐτὸν τὸν ἐγκληματίσαντα. Διότι ἡ ἀτιμία δὲν ἀνή-
κει εἰς ἐκεῖνον, οὔτινος προσβάλλουσι τὸ δίκαιωμα τῆς τιμῆς, ἀλλ'
εἰς ἐκεῖνον ὅστις ἀποπειράται νὰ προσβάλῃ καὶ προσβάλλει τὸ δι-
κίωμα τοῦτο. Ἄλλ' ὁ ἔνοχος οὗτος, ὁ ἀτιμασθεὶς οὗτος ἄνθρωπος,
ἀφοῦ ἀνταλλάξῃ μεθ' ὕμῶν μίαν βολὴν, ἐπικνέρχεται ἀθῶος ἐν τῇ
κοινωνίᾳ, ἴνα, ἀμέριμνος καὶ μὲ ἀγνὸν τὸ μέτωπον, ἐπιδοθῆ εἰς νέας
τρυφερὰς ἐπιχειρήσεις.

Ἡ μονομαχία ἐν τοιαύταις περιστάσεσι, προβαλλομένη ὑπὸ τῶν

συνηγόρων αὐτῆς ὡς ἀπαρκίτητος ὑπαχρέωσις ἀπέναντι τῆς κοινω-
νίας, εἶνε τὸναντίον πράξις ἀντιβαίνουσα εἰς τὴν κοινὴν ἠθικὴν,
διότι δὲν ἐξαγνίζει τὸν παθόντα, ἀλλὰ τὸν προσβολέα.

Ποσάκις δὲ ἡ διὰ τῶν ὄπλων σύγκρουσις, προκειμένου περὶ βαρείας
κατὰ τῆς τιμῆς προσβολῆς, δὲν φθάνει εἰς τέρμα οὐχὶ μόνον ἠθικῶς
εὐχάριστον εἰς τὸν ὑβριστὴν, ἀλλὰ καὶ ὑλικῶς εὐτυχές δι' αὐτόν!
Ποσάκις, οὐχὶ μόνον τὸ βάρος τῆς ἠθικῆς κατὰ τοῦ προσβολέως προ-
λήψεως παύει διὰ τῆς μονομαχίας βαρύνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τῷ δια-
νοίγεται εὐρύτατον στάδιον, ἐν ᾧ ἐλευθέρως δύναται νὰ πραγματο-
ποιήσῃ τὰ ὠραιότερα τῶν ὀνειρών του!

Ἐπὶ Καρόλου Β' ἐν Ἀγγλίᾳ, ὁ λόρδος Shrevesbury εἶχε προκα-
λέσει εἰς μονομαχίαν τὸν δοῦκα τοῦ Buckingham, μεθ' οὗ ἡ σύζυγος
του εὕρισκετο εἰς σχέσεις κάτι περισσότερον ἀπὸ ἀβρίας. Ἐπὶ τοῦ πε-
δίου τῆς τιμῆς ἡ κ. Shrevesbury ἀκολουθεῖ τὸν ἐραστήν αὐτῆς εἰς
ἀκόλουθον μετημφιεσμένη καὶ ἀφοῦ ἡ τιμὴ τοῦ συζύγου ἱκανοποιήθη
διὰ τοῦ θανάτου του, συναπέρχεται μετὰ τοῦ χαριτοβρύτου δουκὸς
ἵνα διέλθῃ τὴν θεσπεσιωτέραν νύκτα παρ' αὐτῷ.

Τοιούτων σκανδάλων πλειστάκις αἱ διάφοροι κοινωνίαι παρέστησαν
μάρτυρες.

Ἄλλ' οὐδ' εὐγένειαν ψυχῆς, οὐδὲ ὑπερηφάνειαν δύναται τις νὰ ὑπο-
λάβῃ τὴν ἀνεκτικότητά τοῦ προσβεβλημένου ἀπέναντι τοῦ προσβο-
λέως, ὅπότεν μετὰ μακροῦ χρονικοῦ διαστήματος πάροδον, μετὰ
24 ἢ 48 ὥρας συγκρουσθῇ μετ' αὐτοῦ, ἀφοῦ προηγηθῇ τυπικὴ δια-
δικασία, ἐν ἣ ἀναγνωρίζεται ἰσχυρὰ ἡ ἀφορμὴ τῆς μάχης καὶ ὀρίζον-
ται αἱ λεπτομέρειαι αὐτῆς. Φυσικόν, ἀνθρώπινον, ἀνδρικόν εἶνε τὸ
αἶσθημα τὸ αὐτοστιγμει ἅμα τῇ προσβολῇ κυριεῦον τὴν ψυχὴν τοῦ
προσβληθέντος καὶ ἐξωθοῦν αὐτόν εἰς ἄμεσον καὶ σύγχρονον τῇ προ-
σβολῇ ἐκδίκησιν τῆς τιμῆς αὐτοῦ. Ὁ ἐν βρασμῷ ψυχῆς φονεύων ἢ
τραυματίζων ἢ ἀπλῶς βιαίως κατὰ τινος ἐπιτιθέμενος, εἶνε ἄνθρωπος
ἀνίσχυρος νὰ καταστείλῃ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, ἄνθρωπος ἀποβάλλων τὴν
στιγμὴν ἐκείνην τῆς ἐξάψεως, τὴν χρῆσιν τῆς κρίσεως καὶ τοῦ λο-
γικοῦ, ἀλλ' ἐκεῖνος ὅστις μετὰ τεσσαράκοντα ὀκτῶ ἀπὸ τῆς προ-
σβολῆς ὥρας ἐγείρει τὴν χεῖρα κατὰ τοῦ προσβολέως, εἶνε νευρὸσπα-
στον κινούμενον διὰ τῶν ἐλατηρίων τοῦ συρμοῦ. Τὸν πρῶτον καίει ἡ
αἰφνιδία συνκίθησις τῆς γενομένης αὐτῷ προσβολῆς καὶ αὐτομάτως
ἐνεργεῖ πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς τιμῆς αὐτοῦ, τὸν δεύτερον παρασύρει
ἡ ἐθιμοτυπία καὶ μεταβαίνοντα εἰς τὸ πεδίου τῆς μονομαχίας πα-
ροκολουθεῖ συνήθως οὐχὶ ὁ πόθος ὅπως ἱκανοποιήσῃ τὴν τιμὴν αὐ-

τοῦ, ἀλλ' ἡ φιλοδοξία ἵνα γένηται γνωστὸς ὡς εὐλαβέστατος τῆς ἐθιμοτυπίας θεράπων.

Ἡ ἐνέργεια τοῦ ζητοῦντος νὰ ικανοποιηθῇ ἅμα τῇ προσβολῇ εἶνε φυσική, εἶνε ἀληθὲς δεῖγμα εὐγενοῦς εὐαισθησίας προκειμένου περὶ τιμῆς, ἀλλ' ἡ ἐνέργεια τοῦ μονομαχοῦντος εἶνε μηχανική, ψυχρά, παράλογος, τεχνική, ξένη πρὸς τὰ αἰσθήματα καὶ τὰ ἐνστικτα τοῦ ἐντίμου ἢ μάλλον τοῦ φιλοτίμου ἀνδρός. Ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν δύναμαι νὰ φαντασθῶ πῶς εἶνε ἐφικτὸν εἰς ἄνδρα φιλότιμον νὰ καταφυγῇ ἐπὶ τοσοῦτον εἰς τὰς φλέβας αὐτοῦ τὸ αἷμα, ὥστε ῥαπιζόμενος ἢ ὅπωςδήποτε ἐξυβριζόμενος νὰ μὴ ῥιφθῇ μανιώδης κατὰ τοῦ ῥαπίσαντος, ἀλλὰ νὰ μεταβῇ ἡρεμότετος εἰς τὸ γραφεῖόν του καὶ ἐκεῖθεν ν' ἀναθέσῃ εἰς ἕτερα πρόσωπα ἵνα διαπραγματευθῶσι τὰ τοῦ ῥαπίσαντος ἢ τὰ τῆς ὕβρεως.

Ἡ ἀνάγκη τῆς ικανοποιήσεως εἶνε αἰσθητὴ παρ' ἅπασι τοῖς λαοῖς, εἶνε οὕτως εἰπεῖν συναίσθημα κοινὸν τοῖς ἀνθρώποις ἢ ἀνάγκη ἐνεργείας τινὸς πρὸς ἐξαγνισμόν τῆς προσβληθείσης τιμῆς αὐτῶν. Ὑπάρχουσι χώραι, ἐν αἷς ὁ ῥαπιζόμενος τείνει καὶ τὴν ἐτέρην αὐτοῦ πατριάν εἰς τὸν ῥαπίσαντα ἵνα οὕτως ικανοποιηθῇ, ἀλλαχοῦ ὁ ὕβρισθεις δολοφονεῖ τὸν ὕβριστήν, ἀλλαχοῦ γίνεται χρεῖσις ὠρισμένης δόσεως καθαρσίου παρὰ τῶν περὶ τιμῆς ἐριζόντων καὶ ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ ἐξάρτᾶται ἡ τῆς τιμῆς ικανοποίησις.

Τοιαύτης φύσεως καὶ τοιοῦτου βαθμοῦ παραδόξους συνηθείας παρὰ λαοῖς ἡμιβάρβαροις κατανοεῖ τις ὅπωςδήποτε καὶ ἀναγνωρίζει αὐταῖς βάσιν τινὰ καὶ σκοπόν, ἀλλ' ἡ μεταξὺ ὕβρισθέντος καὶ ὕβριστοῦ ἀλληλοκτονία μετὰ χρόνον τινὰ ἀπὸ τῆς ὕβρεως καὶ καθ' ὠρισμένους κανόνας καὶ τύπους παρὰ λαοῖς, τοὺς ὁποίους φωτίζει ἄπλετον τοῦ πολιτισμοῦ τὸ φῶς, εἶνε φκινόμενον, τῆς παραγωγῆς τοῦ ὁποίου ἀδυνατεῖ τις νὰ δώσῃ τὴν ἐξήγησιν, ὅσον πρὸς τοῦτο καὶ ἀτυγχάνη διατεθειμένος.

Οἱ τοῦ ἐθίμου τῆς μονομαχίας θιασῶται εὐρίσκουσιν ἐν αὐτῇ τὰ στοιχεῖα πράξεως ὅλως ἰδιαζούσης, ἀγῶνος, ἐν τῷ ὁποίῳ βασιλεύει ἡ ἰσότης ἐκατέρωθεν καὶ κρίνεται τὸ δίκαιον ὑπὸ τῆς αὐτῆς δι' ἀμφότερα τὰ μέρη ἐγγυήσεις καὶ συνθήκας. Ἀποδίδουσι δηλονότι καὶ οὗτοι εἰς τὴν μονομαχίαν, χωρὶς ἴσως νὰ τὸ ἐννοῶσι, οἷον χαρακτηῖρα ἀπέδιδον ἄλλοτε εἰς τὴν δικαστικὴν μονομαχίαν οἱ λαοί, τῶν ὁποίων αἱ περὶ τὸ δίκαιον διαμάχαι ἐλύοντο διὰ τοῦ ἀποδεικτικοῦ τούτου μέσου. Ἀναγνωρίζουσιν εἰς τὰ ἀγωνιζόμενα μέρη τὰς αὐτὰς τύχας καὶ ἀναμένουσι τὴν θεότιστα κριτὴν.

Ἄλλ' οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ἡ ἀκρίβεια τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου ἐπιτρέπεται νὰ κριθῆ σπουδαία. Ἡ μονομαχία εἶνε ἀγὼν πάντοτε ἀνίσος, ἀγὼν πάντοτε κλίνων ὑπὲρ τοῦ ἔχοντος ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὰς μᾶλλον εὐνοϊκὰς περιστάσεις καὶ πάντοτε ὑπάρχει ὁ μᾶλλον τοῦ ἑτέρου εὐνοούμενος ὑπὸ τῶν περιστάσεων. Ἡ κρᾶσις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ περὶ τὸ ὄπλον, οὔτινος γίνεται χρῆσις, ἀσκησις, ἡ ἀντιλήψις καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ τῆς καρδίας βαρβαρότης, εἰσὶν ἰδιότητες, αἵτινες ὡς ἐκ θύματος μόνον δύνανται νὰ ὑπάρξωσι παρ' ἀμφοτέροις τοῖς ἀντιπάλοις ἴσαι, πανόμοιαι, ἀποδεδειγμέναι κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μάχης.

Ὁ νευρικός ἀνθρώπος, λόγου χάριν, ὅσῳ γενναίος καὶ ἀνὴρ, κίσθάνεται τὴν χεῖρα αὐτοῦ τρέμουσαν, ἔχει τὴν διάνοιαν μὴ διακινῆ, ἀπόλλυσι τὴν δύναμιν τῆς ταχείας καὶ ὀρθῆς ἀντιλήψεως, ὅταν εὐρίσκηται ἀπέναντι τοῦ ἀντιπάλου, μεθ' οὗ πρόκειται νὰ παίξῃ τὸ φαιερὸν τοῦ θανάτου παιγνίδιον. Ἐνῶ ὁ ψύχραιμος ἀνθρώπος, ὁ μὴ ταρασσόμενος νευρικῶς, ὁ μὴ ἐξαπτόμενος εὐκόλως, διατηρεῖ πλήρη τὴν λειτουργίαν τῶν σωματικῶν καὶ ἠθικῶν αὐτοῦ δυνάμεων καὶ τὰς διαθέτει ἐπιτυχῶς ὑπὲρ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ζωῆς.

Ὁ ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐπιμόνως εἰς τὴν χρῆσιν ὄπλου τινος ἀσκηθεὶς χειρίζεται τοῦτο, κατὰ τοὺς φυσικοὺς τοῦλάχιστον νόμους, πολὺ δεξιώτερον ἐκείνου, ὅστις ἐπ' ἐλάχιστον ἢ οὐδόλως εἶχεν ἐπιδοθῆ εἰς τὴν περὶ τὸ ὄπλον αὐτὸ ἀσκησιν. Πολλὰκις δὲ ἡ εὐχερῆς χρῆσις ὄπλου τινος ἐξαρτᾶται καὶ ἐξ ἰδιοφυίας, ἧτις εἰς πολλὰ ἐνυπάρχει ἄτομα. Ἡ τοιαύτη δ' ἀνισότης περὶ τὴν εὐχέρειαν τῆς χρήσεως τοῦ ὄπλου κερίσταται εἰς ἀπάσας σχεδὸν τὰς μονομαχίας.

Ὁ ἔχων μαλακὴν τὴν ψυχὴν, ὁ ἀγαθος, ὁ εὐγενὴς ἀνθρώπος ἐπιζητεῖ πᾶσαν δυνατὴν εὐκαιρίαν, ὅπως ἀποφύγῃ τὸν θάνατον τοῦ ἀντιπάλου του, ὅπόταν μάλιστα ἀσήμεντοι διενέξῃς ὑπῆρξαν τοῦ ἀγῶνος αἱ ἀφορμαί· ὁ ἕτερος ὅμως, ἂν τύχῃ βάρβαρος, σκληρὸς, ἐκδικητικὸς ἀνθρώπος, ἀγωνίζεται παντὶ σθένει, ἵνα ἐπέλθῃ σοβαρὸν τὸ κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του ἀποτέλεσμα.

Ὅπόταν δὲ ἡ ὀργὴ τῶν ἐριζόντων εἶνε τοσοῦτον ἀγρία, ὥστε τὴν διαφορὰν αὐτῶν νὰ λύωσι διὰ τοῦ πιστολίου, εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτῶν ὑφίσταται πάντοτε σχεδὸν καὶ ἕτερα ἀνισότης, ἡ περὶ τὴν εὐθύτητα καὶ τὴν δύναμιν τῆς βολῆς, ἰδιότητας ἐξαρτωμέναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ τῆς γομώσεως τοῦ ὄπλου.

Ἐὰν πρὸς στιγμὴν ἦτο δυνατόν νὰ γίνω συνήγορος τῆς μονομαχίας, ἤθελον ἐξάρει καὶ συστήσει τὴν χρησιμότητα τῆς σπάθης εἰς τοὺς μονομαχοῦντας. Κατηγοροῦσι τὴν σπάθην, ὅτι πατρίδα ἔχει

τὰς χώρας τῶν βαρβάρων, ἐν τούτοις αὕτη εἶνε σήμερον τὸ κύριον ἔπλον τῶν στρατῶν ἀπάντων τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν καὶ ταύτης μόνον δύναται τις νὰ ποιῆται χρῆσιν κατὰ βῆθμους διαφόρους ἐξαρτωμένους ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ θελήσεως. Διὰ τοῦ πιστολίου ἢ τοῦ ξίφους φονεύει τις συνήθως ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπιθυμίας, ἣν ἔχει, ἀλλὰ διὰ τῆς σπάθης, ὁ χειριζόμενος αὐτὴν δεξιῶς, εἶνε κύριος νὰ κτυπήσῃ κατὰ τὸ μέτρον, τὸ ἔποϊον κρίνει ἐπαρκῆς πρὸς ἱκανοποίησιν αὐτοῦ.

Αἱ μεταξὺ τῶν δύο μονομαχοῦντων μερῶν ἐγγυήσεις εἰσὶ λοιπὸν συνήθως ἀνόμοιαι, ἀνισοί, μὴ ἀσφαλεῖς. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ φονεύων ἐν μονομαχίᾳ εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φονεὺς κοινός, φονεὺς τὸν ὅποιον ἐξαγνίζει ἢ ἐθιμοτυπία, τὸν ὅποιον συμπαθοῦσιν ἴσως αἱ ῥωμαντικαὶ γυναῖκες καὶ ἀπαθαρμάζουσι τὰ νήπια, ἄλλ' ἢ συνειδήσις τῆς κοινωνίας, ἢ συνειδήσις τοῦ νομοθέτου δὲν δύναται εἰμὴ νὰ καταδικάσῃ καὶ κολάσῃ ἐν ἴσῳ πρὸς πάντα φονέα μέτρῳ.

Οὐδὲ ἡ προηγουμένη τῆς μάχης σύμβασις, οὐδὲ οἱ παρακολουθοῦντες αὐτὴν κανόνες ἰσχύουσι νὰ ἀλλοιωσῶσι τὴν ἔννοιαν τῆς ἐν μονομαχίᾳ ἀνθρωποκτονίας. Διότι καὶ ἡ σύμβασις καὶ οἱ κανόνες καὶ αἱ τύποι, οἵτινες θεωροῦνται ὡς ἐξισοῦντες τὰς δυνάμεις καὶ τὰς τύχας τῶν περὶ τιμῆς μαχομένων, εἰσὶν εἰκασίαι, εἰσὶ προὔποτιθέμενα, εἰσὶ θεωρίαι, ἀλλὰ πόρρω ἀπέχουσι τῆς πραγματικῆς ὑποστάσεως.

Ἀνέγνωσα πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐν τῷ ἀρίστῳ παρ' ἡμῖν περιοδικῷ φύλλῳ τῆ «Ἐστία» μετὰφρασιν πραγματείας τοῦ Ἀδόλφου Ταβερνιέ περὶ μονομαχίας. Ὁ κ. Ἀδόλφος Ταβερνιέ θεωρῶν τὴν μονομαχίαν ἔθιμον παράλογον κατὰ θεωρίαν, ἀλλὰ λογικὸν ἐν τῇ πράξει, ἀσχολεῖται κυρίως νὰ ὀρίσῃ τὰ στοιχεῖα τῆς ὕβρεως καὶ τοὺς τύπους τῆς προκλήσεως, ἀποδίδει δὲ πάντα σχεδὸν τὰ ἐκ τῶν μονομαχιῶν δυστυχήματα εἰς τοὺς μάρτυρας, παρ' ὧν ἀπαιτεῖ πλείονα προσόντα ἢ ὅσα ἤθελον ἀρκέσει ἴσως δι' ἓνα καλὸν πρωθυπουργὸν ἢ δι' ἓνα ἄξιον ἡγεμόνα. Ἴνα λοιπὸν τὸ λογικὸν αὐτὸ ἐν τῇ πράξει ἔθιμον παραμείνῃ λειτουργῶν, ὀφείλομεν, κύριοι, συνεπεία τῶν σκέψεων τοῦ κ. Ταβερνιέ, νὰ συστήσωμεν σχολὰς, ἐν αἷς νὰ ἐκπαιδεύωνται καὶ μορφῶνται εἰδικῶς μάρτυρες μονομαχιῶν. Διότι ἐγὼ τούλάχιστον δὲν εὐρίσκω πολὺ ἀντάξιον τῆς λογικῆς δυνάμεως τοῦ κ. Ταβερνιέ, τὸν συλλογισμὸν αὐτοῦ, ὅτι δεόν νὰ ἐκλέγωμεν τοὺς μάρτυρας μεταξὺ τῶν εἰς πολλὰς μονομαχίας λαβόντων ἤδη μέρος, διότι οὕτω φθάνει τις εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἵνα ὑπάρξωσιν ἱκανοὶ μάρτυρες, δεόν νὰ προηγηθῶσι παρ' ἑκάστη κοινωνίᾳ μερικαὶ ἀτυχεῖς καὶ ἀτακταὶ μο-

νομαχίαι, να πέσωσιν ὀλίγα θύματα, να ἀλληλοσφραγῶσι μερικοὶ ἄνθρωποι· τοιοῦτοτρόπως μόνον θὰ μορφωθῶσι μάρτυρες πεπειραμένοι καὶ ἀξιοὶ να διαπραγματεύωνται ἐπιτυχῶς τὰ περὶ τιμῆς ζητήματα.

Ἄλλ' ἂν εἶχον τὴν τιμὴν να παρίσταται τὴν στιγμὴν ταύτην ἐνταῦθα ὁ κ. Ταβερνιέ, θὰ ἐτόλμων να τῷ παρατηρήσω, ὅτι οὐδὲ οἱ μάρτυρες, οὐδὲ τὰ ξίφη, οὐδὲ τὰ πιστόλια πταίουσιν, ἀλλὰ τὴν εὐθύνην τῶν ἐξ μονομαχιῶν δυστυχημάτων, ἀτινα καθ' ἑκάστην καταθλίβουσι τὰς κοινωνίας, συμμερίζονται κατὰ μέγα μέρος ἑκαῖνοι, αἵτινες θεωροῦσι λογικὸν ἐν τῇ πράξει ἔθιμον τὴν μονομαχίαν καὶ ἀσχολοῦνται να κωδικοποιήσωσι τοὺς κατ' αὐτὸ τύπους.

Μεταξὺ τῶν καταδικαζόντων τὴν μονομαχίαν ὡς μέσον ἱκανοποιήσεως ἐν περιπτώσει ἐξυθρίσεως τῆς τιμῆς, ὑπάρχουσιν οἱ δεχόμενοι αὐτὴν ὡς ἀναπόφευκτον εἰς τὰς τάξεις τῶν στρατιωτικῶν. Ὁ στρατιωτικὸς, ἰσχυρίζονται, ὀφείλει πάντοτε διὰ τῶν ὅπλων καὶ μόνον δι' αὐτῶν να λύῃ τὰς πρὸς τινὰ συνάδελφόν του περὶ τιμῆς διαφορὰς, διότι πᾶς ἄλλος τρόπος ἱκανοποιήσεως δύναται να ἐκληφθῇ ὡς ἔλλειψις γενναιότητος, ἡ δὲ γενναιότης εἶνε τὸ πρῶτον κόσμημα τοῦ στρατιώτου. Τῆς διαίρεσεως ταύτης εἰς στρατιωτικοὺς καὶ πολιτικοὺς ἄνδρας εἰς ζητήματα περὶ τιμῆς δὲν εἶνε εὐχερὲς νομίζω ν' ἀντιληφθῇ τις τὴν βᾶσιν καὶ τὸν σκοπὸν. Πάντες γινώσκομεν, ὅτι ἡ τιμὴ εἶνε μία καὶ ἀδιαίρετος, οὐδ' ἐπιτρέπεται να κατατμηθῇ εἰς βαθμοὺς καὶ μέτρα. Πᾶς ἄνθρωπος ὀφείλει να εἶνε ἔντιμος, εἴτε στρατιωτικὸς, εἴτε πολιτικὸς, εἴτε κληρικὸς. Ἐὰν δὲ ἡ τιμὴ μόνον διὰ τῶν ὅπλων ἱκανοποιῆται, χρήσιν αὐτῶν δεόν να ποιοῦνται ἅπαντες οἱ ἄνθρωποι οἱ ἔντιμοι καὶ ἂν ἀκόμη φέρωσι τὸ σεμνὸν λειτουργῶν τοῦ ὑψίστου ἔνδυμα. Τὸ στρατιωτικὸν ἐπάγγελμα δὲν ἔχει ποσῶς τὴν ιδιότητα να ἐπιτείνῃ τὸν ἔντιμόν τινος χαρακτήρα. Ὁ περὶ πολλοῦ ποιούμενος τὴν τιμὴν αὐτοῦ, γινώσκει καὶ ὀφείλει να τὴν προασπίζῃ ὑβριζομένην, ὅποιανδήποτε ἂν φέρῃ περιβολὴν καὶ οἷονδήποτε ἂν κατέχῃ ἀξίωμα. Ὡστε ἡ διάκρισις αὕτη εἰς στρατιωτικοὺς καὶ πολιτικοὺς, προκειμένου περὶ τῆς ἐνόπλου ἱκανοποιήσεως τῆς τιμῆς καὶ ἀστοχος καὶ παράλογος τυγχάνει. Τὸ ζήτημα εἶνε ἂν ἡ μονομαχία δύναται να γίνῃ ἀνθρωπίνως ἀνεκτὸν μέσον πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς κατὰ τῆς τιμῆς γενομένης προσβολῆς. Ὅταν δὲν ἀποδεχώμεθα αὐτὴν ὡς τοιοῦτον, καὶ διακρίσεις κατακντῶσιν οὐχὶ μόνον ἄλογοι, ἀλλὰ καὶ κωμικαί.

Ἄλλως τε ὁ στρατιωτικὸς ἀνὴρ δὲν ἔχει ἀνάγκην να δρᾷξῆται τῆς ἐνκαίριας μιᾶς μονομαχίας, ὅπως ἐπιδειξῆται ἀνδρείαν καὶ θάρρος. Ὁ

Ναπολέον ἔλεγεν, ὁ μονομάχος εἶνε ἀθλιος στρατιώτης. Καὶ ἀληθῶς ἡ πρὸς μονομαχίας τάσις τῶν στρατιωτικῶν ὡς ἐπιπολαιότητος καὶ ἀνυποταξίας μᾶλλον τεκμήριον δύναται νὰ ἐκληφθῆ. Ὁ ὄντως γενναῖος στρατιωτικὸς μίαν ἀναμένει περίστασιν ἵνα ἀναγνωρισθῆ γενναῖος, ἀναμένει τὴν ὥραν, καθ' ἣν θέλει ἀγωνισθῆ ἐπὶ τοῦ πεδίου ἐκείνου, ἐφ' οὗ στεφανοῦται ἡ ἀληθὴς ἀνδρεία καὶ διακυβεύεται ἡ τιμὴ τῆς Πατρίδος.

Ἐναντίον τοῦ ἐθίμου τῆς μονομαχίας ὁ νομοθέτης μετὰ μακρὰν ἀνοχὴν ἐπῆλθεν ἀρωγὸς τῆς παραφερομένης κοινωνίας. Αἱ σοβαρώτεραι δὲ ἀπόπειραι πρὸς καταπολέμησιν αὐτοῦ ἤρξαντο γενόμεναι ἐν Γαλλίᾳ, χώρα, τὴν ὁποίαν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην κατεμάστιζεν ἡ ἀπαισία αὕτη τῆς τιμῆς καὶ τοῦ δικαίου ὑπεράσπισις.

Οἱ ἔξω τῶν πόλεων τόποι δὲν ἐπήρκουν εἰς τὸ σμῆνος τῶν μονομάχων· ἀλλ' εἶχον οὗτοι καταλάβει καὶ αὐτὰς τὰς πόλεις. Τὰ θύματα δὲν ἠριθμοῦντο εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἀρενοσ φύλου μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ φύλον, τὸ ὁποῖον ἐπεκράτησε ν' ἀποκαλῶμεν ὠραῖον, διεξῆγε τὰ ἐρωτικὰς αὐτοῦ ὑποθέσεις, ἐξεδίκει τὰς ἐκ ζηλοτυπίας ὀδύνας του ἐν μονομαχίαις.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐντὸς δεκάδος ἐτῶν 9000 περίπου ἀνδρῶν ἀλκίμων εἶχον ταφῆ ἐν τῷ γαλλικῷ ἐδάφει θύματα τῆς ἀπεγνωσμένης ἐξέως. Ἡ οὕτω καταπληκτικῶς διαδιδομένη εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Γαλλίας συνήθεια αὕτη τῆς ἀλληλοσφαγῆς ἠπεῖλει σπουδαίως καὶ τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν πολιτείαν, ἔδει δὲ ταχίστη καὶ σοβαρὰ νὰ ἐπέλθῃ τοῦ νομοθέτου ἡ μέριμνα, ἵνα θέσῃ φραγμοὺς εἰς τὸ ὁσημέραι ἐπιτεινόμενον κοινωνικὸν τοῦτο νόσημα.

Ἄλλ' οἱ βασιλεῖς ἀνίσχυροι κατ' ἀρχὰς καὶ περιδεεῖς πρὸ τῆς παντοδυνάμου τῶν εὐγενῶν τάξεως δὲν εἶχον οὐδὲ τὸ θάρρος, οὐδὲ τὴν δύναμιν ν' ἀπαγορεύσωσι τὴν μονομαχίαν ἀπολύτως, ἀλλ' ἤρκοῦντο νὰ ὑποβάλλωσιν αὐτὴν εἰς περιορισμοὺς τινάς, οἵτινες κατ' οὐσίαν πρὸς οὐδὲν ἄλλο ἠδύναντο νὰ συντελέσωσιν εἰμὴ πρὸς τὴν ἐπισημοτέραν καὶ μεγαλοπρεπεστέραν τῆς μονομαχίας τέλεσιν.

Ἐν ἔτει 1599 κατὰ πρῶτον τὸ Παρλαμέντον τῶν Παρισίων ἐξακτῆρισε τὴν μονομαχίαν ἔγκλημα ἐσχάτης προδοσίας, ἔγκλημα προσβάλλον τὸ πρόσωπον αὐτὸ τοῦ Βασιλέως καὶ τὴν καθεστηκυῖαν τάξιν καὶ ἐπέβαλεν εἰς τοὺς ἐνόχους τοῦ ἐγκλήματος τούτου διττὴν ποινὴν, τὴν στέρησιν τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας καὶ τὴν δήμευσιν τῆς περιουσίας. Τοιαῖα δὲ κατόπιν ἔτη ὁ Ἑρρίκος Δ', ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου εἰς τοὺς μονομαχοῦντας. Ἄλλ' ἡ ἐντελεστέρα νομο-

θετικῆ ἐργασίᾳ, ὅσον ἀφορᾷ τὴν μονομαχίαν, ἐγένετο ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ', ἐν τοῖς διατάγμασι τοῦ ὁποίου πᾶσα ἐνδεχομένη περίστασις λεπτομερῶς ἐρευνᾶται καὶ προβλέπεται.

Οὐχ ἦττον αἱ ἀυστηραὶ καὶ βαρεῖαι ποιναί, τὰς ὁποίας κατεγγίνωσκον οἱ διάφοροι περὶ μονομαχίας νόμοι εἰς τοὺς παράβάτας αὐτῶν, δὲν ἴσχυον νὰ ἐπιδράσωσι σπουδαίως ἐπὶ τῶν ἐξημιένων τότε πνευμάτων καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τοῦ πολυπληθοῦς τῶν εὐγενῶν στοιχείου, διότι οὐδὲ ἀυστηρῶς, οὐδὲ ἀμερολήπτως ἐφηρμόζοντο. Πολλάκις οἱ τὰ δροκόντεια διατάγματα ἐκδίδοντες βασιλεῖς ἐλησμόνουσιν αὐτὰ ἢ τὰ ἐνεθυμοῦντο μόνον ὅσῳκις βαρὺ τι ἐκ μονομαχίας δυστύχημα ἐτάραττε τὴν κοινωνίαν. Εἰς τὴν ἀδράνειαν δὲ ταύτην τῆς ἀρροδίκης ἐξουσίας ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν περὶ μονομαχίας νομικῶν διατάξεων ἐπίκουρος ἐπήρχετο ἡ ἀυθάδης ἀπέναντι τῶν ἡγεμόνων στάσις τῶν εὐγενῶν, οἵτινες μὴ ἀνεχόμενοι νὰ ὑποτάξωσιν ἑαυτοὺς εἰς τὴν θέλησιν τοῦ μονάρχου, διετέλουν ἐν διαρκεί οὕτως εἰπεῖν ἐπικναστάσει, διὰ τοῦ ξίφους τῶν λύοντες πᾶσαν αὐτῶν διαφορὰν καὶ διαμαρτυρούμενοι διὰ τῆς μονομαχίας ἐναντίον τοῦ δικαίου, τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ἐκ τῆς ἀπολύτου τοῦ βασιλέως θελήσεως πηγάζον.

Ἡ μονομαχία ἐξηκολούθει παραμένουσα μετὰ τῶν κοινοτέρων ἐθίμων καὶ οὐδεὶς φραγμὸς ἐκώλυεν αὐτὴν νὰ αὐξάνη τεραστίως καθ' ἐκάστην τὸν ἀριθμὸν τῶν θυμάτων τῆς. Ἐκ τῆς ἀρνητικῆς τῆς ἐπιπέρας ἐπὶ τῆς μονομαχίας ἐπιδράσεως τῶν νόμων, πολλοὶ τῶν συγγραφέων ἠρύσθησαν ἐπιχειρήματα, ὅπως ἀποδείξωσιν, ὅτι ἡ μονομαχία εἶνε ἐθίμων, ἐφ' οὗ ἡ ἀυστηρότης τῶν νόμων οὐδὲν δύναται. Ἀλλ' ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος οὐδὲν ὀλίγον τυγχάνει βέβαιος. Ἐὰν οἱ νόμοι δὲν ἴσχυσαν ν' ἀποτρέψωσι τὴν κοινωνίαν ἀπὸ ἐθίμου τοσοῦτον ὀλεθρίου αὐτῇ, τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ὀφείλεται ἀκριβῶς εἰς τὴν μὴ τήρησιν τῶν νόμων τούτων. Ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐπὶ Κρόμβελ, ἀκαμάτου τῆς μονομαχίας διώκτου, ἡ συνήθεια αὕτη ἐξέλιπεν ὀλοσχερῶς, ἀνέκυψε δὲ πάλιν πλήρης ῥώμης μάλισ ἡ ἰσχυρὰ τοῦ δικτάτορος χεὶρ ἔπαυσεν ἰθύνουσα τὰς τύχας τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ.

Οἱ νόμοι καταδικαζόμενοι εἰς ἀνυπαρξίαν, τίνα ἐπιρροὴν δύνανται ν' ἀσκήσωσιν ἐπὶ τῆς κοινωνίας; Ὅταν ὁ νόμος δὲν λειτουργῇ, πῶς δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν εἰς αὐτὸν ἀνικανότητα, ὅπως προκρίσῃ ἡμᾶς ἐναντίον τῶν πράξεων, τὰς ὁποίας προβλέπει;

Ἡ τῶν περὶ μονομαχίας νόμων ἀυστηρότης ὑπῆρξε προῖον σοφωτάτης προνοίας, διότι ἂν οὗτοι ἐπίσης ἀυστηρῶς ἐφηρμόζοντο οὐδεμίαν ἐπιτρέπεται ἀμφιβολία, ὅτι τὸ πρὸς αὐτῶν κολαζόμενον παρὰ-

πτωμα ἤθελε μετριασθῆ ἂν μὴ τελείως ἐκλείπη. Οὐδεμία ἐγκλημα-
τικὴ πράξις ἐξηφανίσθη τελείως ἀπὸ τῶν κοινῶν ὅποιοςδήποτε καὶ
ἂν ᾖ ὁ κολάζων αὐτὴν νόμος. Οὔτε οἱ φόνοι, οὔτε αἱ κλοπαί, οὔτε
οἱ ἐμπρησμοὶ διεγράφησαν τοῦ πίνακος τῶν ἀνθρωπίνων ἐγκλημάτων
ἂν καὶ πάντοτε καὶ πανταχοῦ κατεπολέμησε καὶ βαρύτερα ἐκόλασε
τὰς πράξεις ταύτας ὁ ἀνθρώπινος νόμος. Οὐχ ἦττον οὐδεὶς δύναται
νὰ ἰσχυρισθῆ, ὅτι ἡ ἔκτασις αὐτῶν δὲν περιορίσθη μεγάλως.

Ὁ ποινικὸς τῆς Γαλλίας κώδιξ τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1791 κα-
ταργήσας πᾶσαν προγενεστέραν αὐτοῦ ποινικὴν διάταξιν, οὐδεμίαν
ποιεῖται περὶ μονομαχίας μνείαν. Ἡ σιωπὴ αὐτῆ τοῦ κώδικος ἐπὶ
πράξεως, ἥτις διὰ τοῦ καταργηθέντος νόμου εἰς ἴδιον διεκρίνετο ἐγ-
κλημα καὶ δι' ἰδίων ἐκολάζετο ποινῶν, μεγίστην περὶ τὴν ἐρμηνείαν
αὐτοῦ ἐπέφερε σύγχυσιν καὶ ἐπὶ μακρὸν μετὰ τὴν δημοσίευσίν του
χρόνον ἡ νομολογία τοῦ ἀκυρωτικοῦ δικαστηρίου ἀνεύρισκεν ἐν αὐτῷ
τὸ ἀκαταδίωκτον τῆς μονομαχίας. Μόλις τῷ 1837 ἡ γνώμη τοῦ
ἀκυρωτικοῦ τούτου δικαστηρίου ἐστράφη ἐναντίον τῶν μονομαχοῦν-
των, στηριζομένη, κατ' ἀντίστροφον λόγον, ἐπ' αὐτῆς ταύτης τῆς
σιγῆς τοῦ ποινικοῦ κώδικος.

Μόνον μετὰ πενήκοντα περίπου ἐτῶν πᾶροδον ἐδόθη, παρὰ τῶν
δικαστῶν τῆς Γαλλίας ἡ πρέπουσα ἐρμηνεία εἰς νόμον τόσο ἐυγλώτ-
τως διὰ τῆς σιωπῆς του λαλοῦντα, καὶ ἡ μονομαχία ὑπέχθη εἰς τὰς
γενικὰς περὶ ἀνθρωποκτονίας διατάξεις.

Ὁ F. Helie καταπολεμῶν τὴν νεωτέραν ταύτην τοῦ ἀκυρωτικοῦ
ἐρμηνείαν παρατάσσει σειράν μακρὰν ἐπιχειρημάτων, ἐφ' ὧν στηρίζει
τὸ ἀυθαίρετον ὅλως αὐτῆς. Ἐὰν ὁ νομοθέτης ἤθελε, λέγει, νὰ και-
νοτομήσῃ ἐπὶ τοσοῦτον προκειμένου περὶ μονομαχίας, ὥστε νὰ κατα-
λέξῃ αὐτὴν μετὰ τῶν κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀδικημάτων,
ἀφοῦ ἐπὶ δύο ἤδη αἰῶνας ἐθεωρεῖτο ἐγκλημα ἐσχάτης προδοσίας,
ἐγκλημα κατὰ τῆς δημοσίας τάξεως, ὅφαιλε τὴν καινοτομίαν ταύ-
την σαφῶς καὶ ὀρισμένως ν' ἀναγράψῃ ἐν τῷ κώδικι, παραλείψας
ὅμως τοῦτο ἀφῆρσεν ἀπὸ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας τὸ δικαίωμα νὰ
καταδιώκῃ τοὺς μονομαχοῦντας.

Ὁ σοφὸς συγγραφεὺς καὶ πάντες οἱ τῆς γνώμης αὐτοῦ ταύτης τασ-
σόμενοι, φαίνονται, ὅτι κατέχονται ὑπὸ προλήψεως σκοτιζούσης τὴν
ἐλευθέρην αὐτῶν κρίσιν ἐπὶ τοῦ κειμένου τοῦ κώδικος. Φαίνονται
κατεχόμενοι ὑπὸ τῆς προλήψεως, ἣν ὁμολογουμένως ὀλόκληροι αἰῶ-
νες σταθερὰν κατέστησαν, ὅτι ἡ μονομαχία εἶνε ἰδίαις τις πράξεις,
εἰδικὴ τις περίπτωσις, ἥτις δέον ῥητῶς νὰ προβλέπηται ὑπὸ τοῦ νό-

μου, ἄλλως δὲν δύναται νὰ ὑπονοηθῇ. Ἄλλ' ὅταν ἡ πρόληψις αὕτη δὲν ληφθῇ ὑπ' ἔψαι, ὅταν ἀνχλογισθῇ τις, ὅτι ὁ ἐν μονομαχίᾳ φόνος ἢ τὰ κατ' αὐτὴν τραύματα εἰσὶ προσβολαὶ κατὰ τῆς ζωῆς καὶ ὅταν διατρέχων ἀπάσας τὰς διατάξεις τοῦ κώδικος οὐδαμοῦ ἐν αὐτῷ ἀνεύρη, ἐξαιρέσιν τινα διὰ τὰς πράξεις ταύτας, ἄρθρόν τι ὀρίζον αὐτὰς μὴ καταλογιστέας καὶ ἐκτὸς πάσης ποινικῆς καταδιώξεως, δὲν δύναται εἰμὴ νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς γενικὰς περὶ ἀνθρωποκτονίας διατάξεις, ἂν ἐνώπιον αὐτοῦ κεῖται τὸ τετελεσμένον γεγονός φόνου ἢ τραύματος. Πῶς δύναται ὁ δικαστὴς ν' ἀπολύσῃ τὸν ἐνώπιον αὐτοῦ ἀχθέντα φονέα, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι αὐτός ἐν μονομαχίᾳ ἐφόνευσεν, ἀφοῦ ὁ νόμος ἀγνοεῖ τί ἐστὶ μονομαχία, προβλέπει ὁμως καὶ τιμωρεῖ τὸν φόνον καὶ τὰ τραύματα ἀπολύτως;

Ἄλλὰ δὲν εἶνε φόνος ἢ ἐν μονομαχίᾳ ἀνθρωποκτονία, ἰσχυρίζεται ὁ F. Helie, διότι ὁ φονεὺς ἐπιτίθεται λάθρα καὶ ἐξ ἀπροόπτου κατὰ τοῦ θύματος ἐντελῶς ἀνισχύρου πρὸς ἀμυναν, ἐνῶ ὁ μονομαχῶν κτυπᾷ ἀντίπαλον ἴσον εἰς τὰ μέσα τῆς ἀμύνης καὶ παρεσκευασμένον καθ' ὅλα πρὸς τὸν ἀγῶνα. Ὁ φονεὺς προσβάλλει ὀλόκληρον τὴν κοινωνίαν, εἰς ἣν ἔχει ἀνατεθῆ ἡ ἀσφάλεια τοῦ ἀτόμου, ἡ ἀσφάλεια τοῦ θύματος, ἐγὼ ὁ μονομαχῶν φονεύει τὸν ἀντίπαλον ἐκουσίως ἐλθόντα ἀπέναντι αὐτοῦ. Ὁ φονεὺς προτίθεται νὰ φονεύσῃ χάριν πλεονεξίας ἢ ὅπως κορέσῃ βάρβαρον ἐκδίκησιν, ἐν ἣ ὁ μονομαχῶν ἐπιζητεῖ νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν τιμὴν αὐτοῦ προσβληθεῖσαν.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἅπαντες ὁμως δὲν ἔχουσι στερεὰν βᾶσιν. Ἄνωτέρω ἀνέφερα ὑμῖν, ὅτι κατὰ τὰ πορίσματα τῆς πείρας οὐδέποτε ἐν τῇ μονομαχίᾳ ὑπάρχει πράγματι ἀπόλυτος μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων ἰσότης, ὅτι πάντοτε αἱ περιστάσεις, εἴτε ἐκ λόγων ἰδιοσυγκρασίας τοῦ ἀτόμου, εἴτε ἐκ λόγων ἄλλων, τυχαίων ἕλως, κλίνουσιν ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, καὶ ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς ὑπολαβανθαινοῦσης ταύτης τῆς τύχης εὐνοίας εἶνε ἡ ἐπιτυχία· ὥστε ὁ ἐν μονομαχίᾳ φονεύων φονεύει ἀντίπαλον πάντοτε σχεδὸν μὴ ἴσον πρὸς αὐτόν.

Οὐδὲ προσέρχεται ὁ προκαληθεὶς ἢ προκαλέσας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μονομαχίας ἐλευθέρᾳ ἕλως βουλήσει· εἰς τὸν τύπον αὐτὸν τὸν ὀδηγεῖ ἄκοντα ἀνάγκη κοινωνικῆ, ἠθικῆ ἐκβίασις τῆς θελήσεως αὐτοῦ, διότι συμπίπτει νὰ φρονῇ ὅτι ἐν δὲν προκαλέσῃ ἢ δὲν δεχθῇ τὴν πρόκλησιν θέλει καταδειχθῆ ἀπολμος περὶ τὴν προάσπισιν τῆς ἰδίας τιμῆς, πικρατῆς ὀρισμένης καὶ ἱερᾶς ὑποχρεώσεως, τὴν ὁποίαν ἀπέναντι τῆς κοινωνίας ἔχει· ὥστε ὁ φονεύων ἐν μονομαχίᾳ φονεύει ἄνθρωπον ἀκουσίως δεχθέντα τὸν ἀγῶνα. Ἄλλως τε ἠθέληεν

είναι λίαν παράτολμον να μη καταλογίση τις τὴν πράξιν τῆς ἀνθρωποκτονίας καὶ εἰς ἐκεῖνον ἀκόμη, ὅστις εἰς τὰς ἐκείνας τοῦ θύματος ἐνδῶσας ἐνήργησεν. Ἀλλοίμονον τῇ κοινωνίᾳ, ἂν καθιεροῦτο ὁ κανὼν, ὅτι δυνάμεθα ἐλευθέρως ν' ἀφαιρῶμεν τὴν ζωὴν ἐκείνων, οἵτινες ἐκουσίως δέχονται τὸ πῦρ τοῦ ὕπλου ἡμῶν ἢ καὶ μᾶς ζητοῦσι τὴν θάνατον ὡς εὐεργέτημα ἢ καὶ ἐπ' ἀμοιβῇ. Οὐδὲ ἐπιτρέπεται εἰς τὸν δικαστὴν νὰ ἐρευνήσῃ τὸν κύριον σκοπὸν, ὃν ὁ φονεὺς ἐπεδίωκεν, ὅπόταν μετέβῃ ἐν τῷ τόπῳ τοῦ φόνου ἐνόπλιος ὅπως προσβάλῃ τὴν ζωὴν τοῦ θύματος, παραλαβὼν μάλιστα μετ' αὐτοῦ καὶ μάρτυρας τῆς πράξεώς του ταύτης. Ἐἴτε τὴν τιμὴν του ἐσκόπευε νὰ ἱκανοποιήσῃ, εἴτε ἐκδίκησιν νὰ κορέσῃ, τὰ τρία τοῦ φόνου στοιχεῖα, ἡ δολία προαίρεσις, ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ ἀποτέλεσμα συνυπῆρξαν καὶ ὁ δικαστὴς ὀφείλει νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς σχετικὰς περὶ ἀνθρωποκτονίας διατάξεις.

Οὕτω λοιπὸν διὰ τῆς νῦν ἰσχυρούσης ἐν Γαλλίᾳ νομολογίας τοῦ ἀκυρωτικοῦ αὐτῆς δικαστηρίου, καὶ ἐν μονομαχίᾳ κατὰ τῆς ζωῆς προσβολαὶ καταδιώκονται καὶ τιμωροῦνται συμφώνως πρὸς τὰς περὶ ἀνθρωποκτονίας διατάξεις. Κατ' αὐτὰς δὲ οἱ μάρτυρες μετέχοντες καὶ συντελοῦντες εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος θεωροῦνται συνεργοὶ καὶ ὡς τοιοῦτοι καταδιώκονται. Πάσης καταδιώξεως ἐξαιρεῖται μόνος ὁ παθὼν, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἡ πρόκλησις δὲν τιμωρεῖται, δι' αὐτὸν δὲ δὲν εἶνε γνωστὸν ἕτερόν τι εἰμῆ, ὅτι προσκάλεσεν ἢ προσκλήθη εἰς μονομαχίαν.

Συμβαίνει ἐν τούτοις ἐν Γαλλίᾳ μέγα ἄτοπον, τὸ ὁποῖον ὀφείλεται εἰς τὸ ἐπάρκτον σύστημα τῶν ὀρκωτῶν δικαστηρίων, τὸ σύστημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐξασθενίζει καὶ ταπεινώνει τὴν ποινικὴν δικαιοσύνην. Τὰ ὀρκωτὰ δικαστήρια ἐπιλαμβανόμενα τῆς ἐκδικάσεως τῶν ἐν μονομαχίᾳ φόνων, ἀθωοῦσι σχεδὸν πάντοτε τοὺς δράστας, ἐνῶ οἱ ἀπλῶν τραυματῶν ἑνοχοὶ, κρινόμενοι παρὰ τῶν τακτικῶν ποινικῶν δικαστηρίων, κατὰ κανόνα καταδικάζονται.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ μονομαχία θεωρεῖται ἐπίσης ἐγκλήμα κατὰ τῆς ζωῆς· ἀλλὰ κατὰ τὸν ποινικὸν αὐτῆς νόμον ἡ ἀνθρωποκτονία διακρίνεται εἰς δολοφονίαν (murder) καὶ εἰς ἐκουσίαν ἀνθρωποκτονίαν (manslaughter), ἀνοίγεται δὲ οὕτω εὐρὸν στάδιον εἰς τὴν ἐπισείκειαν τοῦ δικαστοῦ, δυναμένου καὶ ἀπλοῦ προστίμου ποινὴν νὰ ἐπιβάλλῃ τοῖς ἐν μονομαχίᾳ εἰς τὸ κατὰ τῆς ζωῆς ἐγκλήμα ὑποπίπτουσιν.

Ὁ αὐστριακὸς ποινικὸς νόμος δείκνυται βαρύτεατος κατὰ τοῦ ἐθίμου τῆς μονομαχίας κολάζων καὶ αὐτὴν τὴν ἀνευ ἀποτελέσματος σύγκρουσιν μὲ κἀθειρξιν ἐνὸς μέχρι πέντε ἐτῶν. Ἐπιβάλλει δὲ αὐτὴν

τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου εἰς τὸν ἔνοχον φόνου, ὅταν ἡ μονομαχία εἴη προσυμφωνηθῆ μέχρι θανατηφόρου ἀποτελέσματος, ἄλλως τὴν τῶν προσκαίρων δεσμῶν καὶ τὴν τῆς εἰρκτῆς ἐπὶ ἀπλῶν τραυμάτων, χαρακτηρίζων προσέτι ὡς ἐπιβαρυντικὴν περίπτωσιν τὴν πρόκλησιν.

Ἐν Πρωσσίᾳ κατὰ τὸν νεώτερον αὐτῆς ποινικὸν νόμον τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως καὶ αὐτὴ ἔστι ἡ εἰς μονομαχίαν πρόκλησις ἢ ἀποδοχὴ προκλήσεως, ἐπιβάλλεται δὲ ἀναλόγως ἀνωτέρα ποινὴ φυλακίσεως, ὅταν ἡ μονομαχία λάβῃ χώραν, ἀλλ' ἀνευ ἀποτελέσματος. Ἄν δὲ ὡς ἀποτέλεσμα τῆς μονομαχίας ἐπέλθῃ ὁ θάνατος τοῦ ἑτέρου τῶν ἀντιπάλων, καταγινώσκεται ἡ τῆς εἰρκτῆς ἐν φρουρίᾳ ποινὴ εἰς τὸν ἐπιζῶντα. Αὗται εἰσὶν αἱ κυριώτεραι τοῦ πρωσσικοῦ ποινικοῦ νόμου σχετικῶς πρὸς τὴν μονομαχίαν διατάξεις. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς στρατιωτικούς, ὑφίστανται συμβούλια ἔργον ἔχοντα νὰ λύωσι τὰς περὶ τιμῆς μεταξὺ ἀξιωματικῶν προκυπτούσας διαφορὰς καὶ ἀσκοῦνται τὸ δικαίωμα νὰ προτείνωσι τὴν ἀποβολὴν ἐκ τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ παντός, οὔτινος ἢ συμπεριφορᾷ ἠθέλε κριθῆ ἀξία μουφῆς.

Ἐν τούτοις ἡ μονομαχία καθ' ὅλην τὴν Γερμανίαν ἀποτελεῖ μίαν τῶν κυριωτέρων ἐνασχολήσεων τῆς σπουδαζούσης νεότητος. Ἄλλ' ἡ μονομαχία αὕτη, ἡ εἰς τὰ διάφορα τῶν σπουδαστῶν σωματεῖα εἰσηγμένη εἶνε οὕτως εἰπεῖν μερικὴ, δυναμένη ἀκριβέστερον νὰ κληθῆ κεφαλομαχία, διότι μόνον τῆς σπάθης γίνεται χρῆσις καὶ μόνη ἡ κεφαλὴ εἶνε τὸ ἐπιτρεπόμενον σημεῖον τῆς προσβολῆς. Ἄπαντες δὲ σχεδὸν οἱ ζήσαντες ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν πανεπιστημίων φέρουσιν ἐπὶ τοῦ προσώπου σημεῖα σπαθισμῶν, ἅτινα θεωροῦσιν ἀριστεῖα μεγίστης σημασίας.

Βεβαίως ἠθέλον καταχρασθῆ τὴν εὐμένειαν ὑμῶν, ἂν εἰσηρχόμεν ἐἰς τὴν λεπτομερῆ ἀνάλυσιν τῶν κατὰ τῆς μονομαχίας διατάξεων τῶν ἐν ξέναις ποινικαῖς νομοθεσίαις ἀναγραφομένων. Ἐπειράθην ἀπλῶς νὰ προυνεῖσω ὑμῖν περιληπτικὴν ἔκθεσιν τῶν ἰδεῶν, ὑφ' ἃς εἰργάσθησαν οἱ νομοθέται τῶν μεγάλων τῆς Εὐρώπης λαῶν ἐν τῷ κανονισμῷ τοῦ τῆς μονομαχίας ἀδικήματος. Ἦδη θέλω θέσει πρὸ ὑμῶν τὸ κείμενον τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου καὶ θ' ἀναζητήσω ἐν αὐτῷ τὰ τὴν μονομαχίαν ἀφορῶντα ἄρθρα.

Τὴν μονομαχίαν ὁ ἡμέτερος νομοθέτης κατέταξεν εἰς τὸ περὶ συγχύσεων τῆς εἰρήνης καὶ αὐθαριέτων πράξεων κεφάλαιον, καταγινώσκει δὲ τὴν ποινὴν τῶν προσκαίρων δεσμῶν, ὅποταν εἰς μονομαχίαν μέχρι θανάτου ἐπέλθῃ τὸ προσυμφωνηθὲν ἀποτέλεσμα, τὴν ποινὴν τῆς εἰρκτῆς ἐν περιπτώσει θανατηφόρου τραύματος ἢ θανάτου, τοῦ

ἀποτελέσματος τούτου μὴ περιεχομένου ἐν τῇ συμβάσει τῶν συγκρουσθέντων, τὴν ποινὴν τῆς φυλακίσεως ἐν περιπτώσει ἀπλοῦ τραύματος, τὴν αὐτὴν δὲ ἐπίσης ποινὴν ἐν ἐλάσσονι μέτρῳ, κατὰ τοῦ προκαλέσαντος ἀπλῶς εἰς μονομαχίαν ἢ τοῦ ἀποδεχθέντος τοιαύτην πρόκλησιν. Ἐξαίρει δὲ πάσης καταδιώξεως τοὺς μάρτυρας καὶ λοιποὺς ἐν τῇ μονομαχίᾳ βοηθοὺς.

Καὶ ταῦτα μὲν καλῶς ἢ κακῶς ἀναγράφονται ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ ἐλληνικοῦ ποινικοῦ νόμου, οὐδέποτε ὅμως κατὰ τὴν κρίσιν τῶν ἐλληνικῶν δικαστηρίων παρέστη περίστασις ὅπως αἱ διατάξεις αὗται μὴ ὑποκύψωσιν εἰς τοὺς νόμους τῆς ἐπιεικειᾶς καὶ τῆς ῥωμαντικότητος. Ἡ μονομαχία καθιερώθη παρ' ἡμῶν ὡς πρῶξις ἀκαταδίωκτος, καὶ ἔχομεν νὰ ἐπιδείξωμεν εἰς ὅλον τὸν νομικὸν κόσμον κινεσιτομίαν μεγίστην ἐν ταῖς γενικαῖς περὶ νόμων ἀρχαῖς, ὅτι τὸ μεταγενέστερον ἔθιμον καταργεῖ τὸν νόμον καὶ ὅταν ἀκόμη συμπέσῃ τὸ ἔθιμον τοῦτο νὰ ἦνε αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ παρὰ τοῦ πίπτοντος νόμου προβλεπομένου ἀδικήματος. Εἶνε δὲ ἀναμφιβόλως πολὺ μεταγενεστέρα τοῦ ποινικοῦ ἡμῶν νόμου ἢ τοῦ τῆς μονομαχίας ἐθίμου ἐμφάνισις ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι.

Ἡ ἐλληνικὴ δικαιοσύνη προκειμένου περὶ μονομαχίας ἐπεδείξατο πάντοτε τὴν λεπτότητα καὶ τὴν ἱπποτικὴν εὐαιθησίαν, ἣτις διέκρινας ἐνίοις βασιλεῖς παρελθόντων αἰώνων. Ἐκεῖνοι ἐδίσταζον καὶ ἀπέφευγον πάντοτε νὰ ἐφαρμόζωσι τὰ ἴδια αὐτῶν διατάγματα καὶ οἱ μονομάχοι ἐξηκολούθουν ἀμέριμνοι τὸ εὐγενὲς αὐτῶν ἔργον.

Ἄν δὲ ἡ μονομαχία διαδίδηται ὁσημέραι εὐρύτερον ἐν ταῖς ἐλληνικαῖς κοινωνίαις, ἢ πρωτίστη τῆς ἐπεκτάσεως ταύτης ἀφορμὴ εἶνε ἢ ἀκατανόητος ἀνεκτικότης τῆς ἐλληνικῆς δικαιοσύνης. Διότι ἡ ἀδράνεια τοῦ νόμου ἀφαίρει ἀπὸ τὸν προκαλοῦντα ἢ τὸν προκαλούμενον πᾶσαν πρόφασιν ὅπως ἀποφύγῃ τὸν περὶ τιμῆς ἔνοπλον ἀγῶνα. Ἐὰν ὁ νόμος ἐλειτούργει, ἐκεῖνος ὅστις ἤθελε θεωρήσει τὴν τιμὴν αὐτοῦ ὑβρισθεῖσαν, πολὺ θὰ ἐβασάνιζε τὴν ιδέαν προκλήσεως εἰς μονομαχίαν, ὅτι θ' ἀνελογίζετο, ὅτι καὶ ἂν ἐνίκα ἐν τῷ ἀγῶνι, θὰ ὑφίστατο κατόπιν ποινὰς κατὰ τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας του, ἢ θὰ ἠναγκάζετο νὰ ἐκπατρισθῇ ἵνα ἀποφύγῃ αὐτὰς· καὶ ὑπὸ τὰς σκέψεις ταύτας θὰ κατέφευγεν ἴσως εἰς νομιμώτερον ἱκανοποιήσεως μέσον. Ἐπίσης ὁ προκαλούμενος, ἐπὶ τοῦ νόμου στηριζόμενος, θὰ εὔρισκεν εὐλογεφανῆ πρόφασιν ἵνα μὴ ἀποδεχθῇ τὴν μονομαχίαν χωρὶς νὰ διατρέξῃ τὸν κίνδυνον ν' ἀποκληθῇ δειλός.

Κατ' ἐμὴν γνώμην λοιπόν, ἡ ἀργία τοῦ ποινικοῦ νόμου, ὅσον ἀφορᾷ

τὴν μονομαχίαν, ἢ ὀφειλομένη εἰς τὴν ὑπερευαίσθησιν τῶν ἐλληνικῶν δικαστηρίων, εἶνε τὸ κύριον, ἀν μὴ τὸ μόνον, αἷτιον τῆς συχνῆς τελέσεως μονομαχιῶν παρ' ἡμῖν.

Νομίζω, Κύριοι, ὅτι καιρὸς πλέον εἶνε ν' ἀπαλλαγῶμεν τῆς πακτικῆς ταύτης. Σήμερον, ὅτε φαίνεται ἐγκαινιζομένη ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ ἐποχὴ θετικωτέρου βίου, ὅτε αἱ εἰς οὐρανοὺς ἐξάρσεις διὰ τῶν πτερῶν τῆς φαντασίας παρίστανται ὡς ἀπόπειραι κωμικαί, σήμερον, ὅτε καὶ αὐτοὶ οἱ ποιηταὶ κατέλιπον τοὺς ἀστέρας καὶ ζητοῦσι τὴν ἔμπνευσίν των εἰς ἐπιγείους ἐντυπώσεις, ὀφείλει καὶ ἡ ἐλληνικὴ δικαιοσύνη νὰ καταλίπη τὰ ὅρια τοῦ ρωμαντισμοῦ, ὁπόταν καλῆται νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν νόμον κατὰ τοῦ ἀδικήματος τῆς μονομαχίας.

Ὁ νόμος ἡμῶν, οὐχ ἥττον, ὡς ἤδη ἔχει, φαίνεται μοι οὐχὶ ἐπαρκῶς δυνάμενος νὰ συντελέσῃ εἰς τὸν θάνατον τοῦ νηπιάζοντος ἔτι παρ' ἡμῖν ἐθίμου τῆς μονομαχίας. Ἢ εἰς ἴδιον ἀδίκημα διάκρισις προσδίδει εἰς τὴν μονομαχίαν, καίτοι περιέχουσαν καθαρῶς τὰ στοιχεῖα προσβολῆς κατὰ τῆς ζωῆς, τύπον εὐγενοῦς πράξεως, τύπον πράξεως ἐξαιρετικῆς, πράξεως, τῆς ὁποίας τὴν αἰτίαν, φαίνεται ὁ νομοθέτης θεωρῶν ἐξ ἀγαθοῦ αἰσθήματος προερχομένην, μόνον δὲ τὸ ἀποτέλεσμα ἀπεύχεται.

Τὰ περὶ μονομαχίας ἄρθρα τοῦ ποινικοῦ ἡμῶν νόμου, ὡς τυγχάνουσιν ἐρριμμένα ἐν τῷ ὀγδῶν κεφαλαίῳ αὐτοῦ, τῷ περὶ αὐθαιρέτων πράξεων διαλαμβάνοντι, φαίνονται ὅλως ξένα πρὸς τὸ σύνολον, βεβιασμένως ἐκεῖ καταταχθέντα, ἵνα καταχθῶσι που.

Ἡ μονομαχία δεόν νὰ ὑπαχθῇ εἰς τὰς περὶ ἀνθρωποκτονίας διατάξεις· δεόν ὁ νομοθέτης νὰ ἐπιδείξῃ μείζονα σαφήνειαν, πλείονα εὐκρίνειαν προκειμένου περὶ πράξεως, τῆς ὁποίας μόνον προλήψεις ἀρχαίων ἡμερῶν δύνανται νὰ καλύψωσι τὸν φυσικόν, τὸν ἀληθῆ χαρακτήρα καὶ νὰ τὴν ἐξαιρέσωσι τοῦ περὶ ἀξιοποίνων κατὰ τῆς ζωῆς πράξεων κεφαλαίου. Δεόν ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἡ τιμὴ τοῦ ἀτόμου νὰ ἀσφαλισθῇ δι' αὐστηροτέρας τοῦ νόμου προνοίας· δεόν ἐπὶ βαρειῶν ἰδίως κατὰ τῆς τιμῆς προσβολῶν νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει, εἰ δυνατόν, ἡ τοῦ ἀντιπεπονητότος θεωρία, νὰ ἐξευρεθῶσι ποιναὶ στιγματίζουσαι τὴν τιμὴν ἐκείνου, ὅστις ἀποπειρεῖται νὰ ἐγκολάψῃ στίγμα κατὰ τῆς τιμῆς ἑτέρου.

Ἄλλ' εἰς τοῦτο βεβαίως θέλει πρὸ παντὸς συντελέσει ἡ ὀρθὴ ἀντίληψις, παρ' ἐκάστη κοινωνίᾳ, τοῦ δικαιώματος τῆς τιμῆς καὶ ὁ πρὸς τοῦτο παρ' αὐτῆς ἐπιβαλλόμενος σεβασμὸς. Ὅταν κοινωνία τις ἀνέχηται τοὺς προσβάλλοντας τὴν τιμὴν ἑτέρων μελῶν αὐτῆς, ὅταν

δέν καταδικάζη αὐτοὺς εἰς αἰωνίαν περιφρόνησιν καὶ δέν τοὺς ἀποκλείη τῶν ἀγαθῶν τοῦ κοινωνικοῦ συνδέσμου, οὐδεὶς νόμος θέλει δυναθῆ νὰ προστατεύσῃ τὴν τιμὴν τοῦ ἀτόμου, καὶ ἡ αὐτοδικία, ὑποὶ οἰανδήποτε μορφῇ θέλει ἐξακολουθεῖ παραμένουσα ὡς ἀνάγκη ἀναπόδραστος.

Εὐχομαι νὰ ἴδω ταχέως ἐκλείπουσιν ἀπὸ τῆς Πατρίδος μου τὴν ἄλογον καὶ θηριώδη τῆς μονομαχίας ἔξιν. Ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ καθεστηκότες νόμοι ἔχουσιν ἀναθέσει τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν εὐμερίαν τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, καθήκον ὑπέρτατον φέρουσιν, ὅπως μεριμνήσωσι περὶ τῆς ἐξευρέσεως τῶν κριττόνων μέσων πρὸς καταπολέμησιν τῆς διὰ φόνου προστασίας τῆς τιμῆς.

Δ. Ε. Ἡλιόπουλος.

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΚΟΥΡΟΥΤΣΕΣΜΕ

ΗΤΟΙ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ, ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΩΝ, ΣΧΟΛΕΙΩΝ, ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ,
ΑΥΘΕΝΤΙΚΩΝ ΟΙΚΩΝ, ΚΡΗΝΩΝ, ΤΑΦΩΝ ΚΑΠ.¹

Ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Δεφδερδάρ ἄρχονται τὰ ἐν τῇ παραλίᾳ μεγαλοπρεπῆ ἐνδικοιτήματα τῶν ὀθωμανῶν μεγιστάνων, ἐν οἷς καὶ τὰ τοῦ νῦν μεγάλου βεζίρου καὶ ὑπουργοῦ τῶν ναυτικῶν. Τὰ μέγαρα ταῦτα χωροῦσι μέχρι τοῦ κτιρίου, ὅπερ νῦν χρησιμεύει ὡς ἀποθήκη ἀγγλικῶν γκιανθράκων¹, κοσμοῦνται δὲ ὀπισθεν ὑπὸ σπανίων καὶ ἐπιχαρίτων κήπων, ὧν ὑπέγκεινται δασύλλια, ἀποτελοῦντα ὁμοῦ λόφον. Ἐν συνόλῳ λαμβανόμενος ὁ λόφος εἶναι μαγευτικός, καθότι ἀπὸ τῶν κρασπέδων αὐτοῦ μέχρι τῆς κορυφῆς καλύπτεται ὑπὸ πυκνῶν πρίνων, δαφνῶν, δρυῶν, κυπρίσσιων, ἀμπελῶνων ἐνιαχοῦ, αἰγείρων ἐπιχαρίτως

¹ Ἐπὶ τοῦ μέρους τῆς ἀποθήκης ταύτης ἠκοδόμητο πρὸ 80ετίας τὸ μέγαρον Κωνσταντίνου τοῦ Καραδζᾶ, ὅπερ περιῆλθε κατόπιν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Σχινᾶ Δημητράκη. Τοῦτο κατὰ παράδοσιν.

² Συνέχεια, ἴδε Τεῦχος β'.